Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2016. gada 18. oktobrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Tiesu iestāžu sadarbība civillietās — Darba līgumam piemērojamās tiesības — Regula (EK) Nr. 593/2008 — 28. pants — Piemērojamība laikā — 9. pants — Jēdziens "prevalējošas imperatīvas normas" — Citu dalībvalstu, kas nav tiesas atrašanās valstis, prevalējošo imperatīvo normu piemērošana — Dalībvalsts tiesību akti, kuros paredzēta darba samaksas publiskajā sektorā samazināšana budžeta krīzes dēļ — Lojālas sadarbības pienākums

Lieta C-135/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2015. gada 25. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2015. gada 20. martā, tiesvedībā

Republik Griechenland

pret

Grigorios Nikiforidis .

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks A. Ticano [*A. Tizzano*], palātu priekšsēdētāji M. Ilešičs [*M. Ilešič*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] un T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], tiesneši E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*], K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], K. Vajda [*C. Vajda*], S. Rodins [*S. Rodin*], F. Biltšens [*F. Biltgen*] un K. Likurgs [*C. Lycourgos*] (referents),

ģenerāladvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*],

sekretārs K. Malaceks [*K. Malacek*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2016. gada 1. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *G. Nikiforidis* vārdā – *G. Zeug*, *Rechtsanwalt*,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze*, *J. Kemper* un *J. Mentgen*, pārstāvji,

— Grieķijas valdības vārdā – *S. Charitaki* un *A. Magrippi*, pārstāves,

— Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *J. Kraehling*, pārstāve, un *M. Gray*, *barrister*,

* Tiesvedības valoda – vācu.

— Eiropas Komisijas vārdā – *M. Wilderspin*, pārstāvis,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2016. gada 20. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LES 4. panta 3. punktu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Regulas (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV 2008, L 177, 6. lpp., un labojumi – OV 2009, L 309, 87. lpp.; turpmāk tekstā – "Romas I regula"), ar ko dalībvalstu starpā atbilstoši tās 24. pantā paredzētajiem nosacījumiem ir aizstāta Konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā (OV 1980, L 266, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Romas konvencija"), 9. panta 3. punktu un 28. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Republik Griechenland* (Grieķijas Republika) un *Grigorios Nikiforidis*, Grieķijas pilsoni, kas strādā par skolotāju grieķu pamatskolā Nirnbergā (Vācija), it īpaši par pēdējā minētā bruto algas samazināšanu pēc tam, kad Grieķijas Republika pieņēma divus likumus, lai samazinātu savu valsts deficītu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Romas I regula

3 Romas I regulas preambulas 6., 7., 16. un 37. apsvērums ir izteikti šādi:

"(6) Iekšējā tirgus pareizai darbībai nolūkā veicināt tiesvedības iznākuma paredzamību, noteiktību attiecībā uz piemērojamiem tiesību aktiem un spriedumu brīvu apriti ir nepieciešams, lai dalībvalstu kolīziju normas paredzētu vienas un tās pašas valsts tiesību aktus neatkarīgi no tā, kuras valsts tiesā celta prasība.

(7) Šīs regulas materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar Padomes Regulu (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [(OV 2001, L 12, 1. lpp.)] (Brisele I) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) [(OV 2007, L 199, 40. lpp.)].

[..]

(16) Lai veicinātu šīs regulas vispārējā mērķa – juridiskās noteiktības Eiropas tiesiskajā telpā – sasniegšanu, kolīziju normām vajadzētu būt lielā mērā paredzamām. Tomēr tiesām vajadzētu saglabāt zināmu rīcības brīvību noteikt tos tiesību aktus, kuriem ir visciešākā saikne ar situāciju.

[..]

(37) Sabiedrības interešu apsvērumi pamato to, ka dalībvalstu tiesām tiek dota iespēja izņēmuma apstākļos piemērot izņēmumus, pamatojoties uz sabiedrisko kārtību un prevalējošām imperatīvām normām. Jēdziens "prevalējošas imperatīvas normas" būtu jānošķir no formulējuma "noteikumi, no kuriem nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties", un minētais jēdziens būtu jāinterpretē šaurāk."

4 Romas I regulas 3. pantā ir noteikts:

"1. Līgumu reglamentē tie tiesību akti, kurus izvēlas puses. Izvēli vai nu skaidri izdara, vai arī to nepārprotami izsaka līguma noteikumi vai lietas apstākļi. Izdarot izvēli, puses var izraudzīties tiesību aktus, kas piemērojami visam līgumam vai tikai kādai tā daļai".

2. Puses var jebkurā laikā vienoties līgumam piemērot tiesību aktus, kas nav tie tiesību akti, kuri iepriekš to reglamentēja vai nu atbilstīgi agrākai izvēlei, kas izdarīta saskaņā ar šo pantu, vai atbilstīgi citiem šīs regulas noteikumiem. Jebkuras izmaiņas attiecībā uz piemērojamajiem tiesību aktiem, kuras izdarītas pēc līguma noslēgšanas, neskar tā formālo spēkā esamību saskaņā ar 11. pantu vai negatīvi neiespaido trešo personu tiesības.

3. Ja izvēles izdarīšanas laikā visi citi būtiskie situācijas elementi atrodas citā valstī, kas nav valsts, kuras tiesību aktiem par labu izdarīta izvēle, pušu izvēle neskar to minētās citas valsts tiesību aktu piemērošanu, no kuriem nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties.

4. Ja izvēles izdarīšanas laikā visi citi būtiskie situācijas elementi atrodas vienā vai vairākās dalībvalstīs, pušu izvēle par labu piemērojamiem tiesību aktiem, kas nav kādas dalībvalsts tiesību akti, neskar to Kopienas tiesību aktu noteikumu – attiecīgā gadījumā, kā tie īstenoti tiesas atrašanās dalībvalstī – piemērošanu, no kuriem nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties.

5. Pušu piekrišanas pastāvēšanu un spēkā esamību saistībā ar piemērojamo tiesību aktu izvēli nosaka saskaņā ar 10., 11. un 13. pantu."

5 Romas I regulas 8. pantā "Individuālie darba līgumi" ir paredzēts:

"1. Individuālos darba līgumus reglamentē tiesību akti, ko puses izvēlējušās atbilstīgi 3. pantam. Tomēr šādas izvēles iznākumā darbiniekam nedrīkst būt liegta aizsardzība, kas tam piešķirta ar noteikumiem, no kuriem nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties, atbilstīgi tiesību aktiem, kurus piemērotu saskaņā ar šā panta 2., 3. un 4. punktu, ja nebūtu izdarīta izvēle.

2. Ciktāl puses nav izdarījušas izvēli attiecībā uz individuālajam darba līgumam piemērojamiem tiesību aktiem, līgumu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā vai – ja tā nav – no kuras darbinieks pastāvīgi [parasti] veic darbu, pildot līgumu. Ja darbinieks uz laiku ir nodarbināts citā valstī, neuzskata, ka ir mainījusies valsts, kurā darbinieks pastāvīgi veic savu darbu.

3. Ja piemērojamos tiesību aktus nevar noteikt atbilstīgi 2. punktam, līgumu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā atrodas uzņēmums, kas pieņēma darbinieku.

4. Ja apstākļi kopumā liecina, ka līgums ir ciešāk saistīts ar citu valsti, kas nav 2. vai 3. punktā norādītā valsts, piemēro šīs citas valsts tiesību aktus."

6 Romas I regulas 9. pantā "Prevalējošas imperatīvas normas" ir noteikts:

"1. Prevalējošas imperatīvas normas ir normas, kuru ievērošanu valsts uzskata par būtisku sabiedrības interešu aizsardzībai, piemēram, savas politiskās, sociālās un ekonomiskās kārtības nodrošināšanai, tiktāl, ka šīs normas piemēro jebkurai situācijai, kura ir to darbības jomā, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti būtu piemērojami līgumam saskaņā ar šo regulu.

2. Nekas šajā regulā neierobežo tiesas atrašanās valsts tiesību aktos paredzēto prevalējošo imperatīvo normu piemērošanu.

3. Var piemērot arī tās valsts prevalējošās imperatīvās normas, kurā līgumā noteiktās saistības ir jāpilda vai ir izpildītas, ciktāl šīs prevalējošās imperatīvās normas līguma izpildi padara prettiesisku. Apsverot jautājumu par šo normu piemērošanu, ņem vērā to raksturu un mērķi, kā arī to piemērošanas vai nepiemērošanas sekas."

7 Minētās regulas 10. pantā "Piekrišana un spēkā esamība pēc būtības" ir noteikts:

"1. Līguma vai jebkura līguma noteikuma pastāvēšanu un spēkā esamību nosaka saskaņā ar tiesību aktiem, kas to reglamentētu saskaņā ar šo regulu, ja attiecīgais līgums vai noteikums būtu bijis spēkā.

2. Tomēr, lai tiktu noteikts, ka tā nav devusi piekrišanu, ikviena puse var atsaukties uz savas pastāvīgās mītnesvietas valsts tiesību aktiem, ja no apstākļu kopuma izriet, ka nebūtu pamata šīs puses rīcības sekas noteikt saskaņā ar 1. punktā norādītajiem tiesību aktiem."

8 Šīs pašas regulas 28. pantā "Piemērošana laikā" ir noteikts:

"Šo regulu piemēro līgumiem, kas noslēgti pēc 2009. gada 17. decembra."

Lēmums 2010/320/ES

9 Padome 2010. gada 10. maijā pieņēma Lēmumu 2010/320/ES, kas adresēts Grieķijai, lai pastiprinātu un paplašinātu fiskālo uzraudzību, un ar ko Grieķijai pieprasa veikt budžeta deficīta samazināšanas pasākumus, kurus uzskata par nepieciešamiem, lai novērstu pārmērīgu budžeta deficītu (OV 2010, L 145, 6. lpp.; un labojumi – OV 2011, L 209, 63. lpp.).

10 Lēmuma 2010/320 2. pantā ir noteikts it īpaši šai dalībvalstij 2010. un 2011. gadā izstrādāt reformu attiecībā uz tiesību aktiem par atalgojumu valsts sektorā, tostarp it īpaši ieviest vienotus principus un grafiku, lai izveidotu racionalizētu un vienotu valsts sektora atalgojuma sistēmu, kurā atalgojums atspoguļotu produktivitāti un uzdevumus.

11 Lēmums 2010/320 tika atcelts ar Padomes 2011. gada 12. jūlija Lēmumu 2011/734/ES, kas adresēts Grieķijai, lai pastiprinātu un paplašinātu fiskālo uzraudzību, un ar ko Grieķijai pieprasa veikt budžeta deficīta samazināšanas pasākumus, kurus uzskata par nepieciešamiem, lai novērstu pārmērīgu budžeta deficītu (pārstrādāta versija) (OV 2011, L 296, 38. lpp.).

Romas konvencija

12 Romas konvencijas 7. pantā "Imperatīvās normas" ir paredzēts šādi:

"1. Piemērojot kādas valsts tiesību aktus saskaņā ar šo konvenciju, var atzīt citas valsts, ar kuru situācija ir cieši saistīta, tiesību aktu imperatīvās normas, ja un ciktāl saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem šādas normas ir jāpiemēro neatkarīgi no līgumam piemērojamajiem tiesību aktiem. Apsverot jautājumu par attiecīgo imperatīvo normu atzīšanu, ņem vērā to raksturu un mērķi un to piemērošanas vai nepiemērošanas sekas.

2. Nekas šajā konvencijā neierobežo valsts, kurā atrodas tiesa, tiesību normu piemērošanu gadījumā, kad tās ir obligātas, neatkarīgi no tā, kurus tiesību aktus līgumam piemēro citos gadījumos."

13 Minētās konvencijas 17. pantā ir noteikts:

"Šo konvenciju Līgumslēdzējā valstī piemēro attiecībā uz līgumiem, kuri ir noslēgti pēc datuma, kad šī konvencija ir stājusies spēkā attiecībā uz minēto valsti."

Valsts tiesības

Vācijas tiesības

14 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka līdz brīdim, kad stājās spēkā Romas I regula, *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Civilkodeksa ievada likums, turpmāk tekstā – "*EGBGB*") 27. un nākamie panti ir Vācijas starptautisko privāttiesību normas līgumisko attiecību jomā. Iesniedzējtiesas skatījumā, *EGBGB* 34. pantā būtībā nav izslēgts, ka varētu tikt ņemtas vērā ārvalstu prevalējošas imperatīvas normas vismaz kā faktiski apstākļi saistībā ar materiālajām tiesību normām, kas "ir jāprecizē".

Grieķijas tiesības

15 Krīzes saistībā ar Grieķijas valsts parādu laikā Grieķijas Republika pieņēma Likumu Nr. 3833/2010 par steidzamiem pasākumiem valsts finanšu krīzes pārvarēšanai (*FEK* A' 40/15.03.2010; turpmāk tekstā – "Likums Nr. 3833/2010"). Šī likuma, kurš stājās spēkā 2010. gada 1. janvārī, 1. pantā ir paredzēts par 12 % samazināt visu veidu piemaksas, atlīdzinājumus un kompensācijas ierēdņiem un valsts iestāžu darbiniekiem. Šis samazinājums ir piemērojams arī personālam, kas atrodas privāttiesiskās darba attiecībās ar valsts iestādi, un tas ir pārāks par jebkuru darba koplīguma noteikumu, šķīrējtiesas lēmumu vai individuālā darba līgumu.

16 Turklāt Grieķijas Republika pieņēma Likumu Nr. 3845/2010 par pasākumiem Grieķijas ekonomikas aizsardzības mehānismu no eurozonas dalībvalstu un Starptautiskā valūtas fonda puses" (*FEK* A' 65/6.05.2010; turpmāk tekstā – "Likums Nr. 3845/2010"). Šī likuma, kurš stājās spēkā 2010. gada 1. jūnijā, 3. pantā būtībā ir paredzēts jauns Likuma Nr. 3833/2010 1. pantā norādīto darbinieku atalgojuma samazinājums par 3 %.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17 No 1996. gada *G. Nikiforidis* strādāja par skolotāju pamatskolā, kas atrodas Nirnbergā un ko vada Grieķijas Republika. Laikposmā no 2010. gada oktobra līdz 2012. gada decembrim Grieķijas Republika *G. Nikiforidis* bruto atalgojumu, kas iepriekš tika aprēķināts atbilstoši Vācijas darba koplīgumu tiesībām, samazināja par EUR 20 262,32, pamatojoties uz Grieķijas likumdevēja pieņemto Likumu Nr. 3833/2010 un Likumu Nr. 3845/2010. Šie likumi ir vērsti uz to, lai īstenotu nolīgumus, ko Grieķijas Republika ir noslēgusi ar Eiropas Komisiju, Eiropas Centrālo banku un Starptautisko valūtas fondu (SVF), kā arī Lēmumu 2010/320.

18 *G. Nikiforidis* Vācijā cēla prasību tiesā, lai prasītu sava atalgojuma starpību par laika posmu no 2010. gada oktobra līdz 2012. gada decembrim, kā arī izsniegt algas lapas.

19 *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) noraidīja Grieķijas Republikas iebildi par nepieņemamību, kas attiecas uz pēdējās minētās imunitāti, pamatojoties uz to, ka pamatlietā aplūkotās darba attiecības ietilpstot privāttiesībās. Turklāt tā norādīja, ka ar Likumu Nr. 3833/2010 un Likumu Nr. 3845/2010 ir samazināts atalgojums visiem Grieķijas Republikas publisko iestāžu darbiniekiem

neatkarīgi no tā, vai šie darbinieki savas funkcijas pilda Grieķijas teritorijā vai ārzemēs. Tā norādīja, ka atbilstošās šo likumu normas atbilst prevalējošu imperatīvu normu definīcijai starptautisko privāttiesību izpratnē.

20 *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) uzskata, ka, lai atrisinātu pamatlietu, izšķiroša nozīme ir tam, vai Likumu Nr. 3833/2010 un Likumu Nr. 3845/2010 var piemērot tieši vai netieši darba attiecībām, kas tiek pildītas Vācijā un kam tiek piemērotas Vācijas tiesības, kurās nav atļauts izdarīt atalgojuma samazinājumus, kas līdzīgi tiem, ko izdarīja Grieķijas Republika, ja līgumam nav pielikuma vai *Änderungskündigung* (uzteikums sakarā ar grozījumiem). Šajā ziņā šī tiesa norādīja, ka, kaut arī Romas I regula nav piemērojama pamatlietā, *EGBGB* 34. pantā tai ir atļauts ņemt vērā citas valsts prevalējošās imperatīvās normas.

21 Uzskatīdama, ka brīdis, kad darba līgums ir noslēgts šīs pašas regulas 28. panta izpratnē, var tikt atšķirīgi interpretēts, it īpaši, ja pastāv ilgtermiņa darba attiecības, minētā tiesa apgalvo, ka ir svarīgi noteikt, vai šī tiesību norma attiecas vienīgi uz sākotnējo līguma noslēgšanu vai tā var ietvert arī noteiktas darba attiecību izmaiņas, piemēram, līgumā paredzētas bruto atalgojuma vai darba pienākumu izmaiņas vai arī darba izpildes turpināšanu pēc līguma izbeigšanas vai citas līguma izpildes pārtraukšanas. Šajā ziņā *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) uzsver, ka šajā gadījumā darba līguma pēdējais rakstiskais grozījums ir noslēgts 2008. gadā.

22 Turklāt šī tiesa šaubās, vai Romas I regulas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē šauri tādējādi, ka var tikt izvirzītas tikai tiesas atrašanās valsts vai līguma izpildes valsts prevalējošās imperatīvās normas vai arī ir iespējams netieši ņemt vērā citas dalībvalsts prevalējošās imperatīvās normas.

23 Visbeidzot gan gadījumā, ja būtu piemērojamas agrākas Vācijas starptautisko privāttiesību normas, gan gadījumā, ja tiktu piemērots minētās regulas 9. panta 3. punkts, un neatkarīgi no tā, vai šī pēdējā minētā tiesību norma liedz vai neliedz ņemt vērā tādas dalībvalsts prevalējošās imperatīvās tiesību normas, kas nav tiesas atrašanās valsts vai valsts, kurā notiek līguma izpilde, *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) jautā par LES 4. panta 3. punktā paredzētā lojālas sadarbības pienākuma ietekmi uz pamatlietas risinājumu. Šī tiesa uzskata, ka no šīs prasības var izrietēt pienākums atbalstīt Grieķijas Republiku, tai īstenojot ar Komisiju, Starptautisko valūtas fondu (SVF) un Eiropas Centrālo banku noslēgtos nolīgumus un Lēmumu 2010/320, saistībā ar pamatlietu ņemot vērā Likumu Nr. 3833/2010 un Likumu Nr. 3845/2010.

24 Šādos apstākļos *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Romas I regula atbilstoši tās 28. pantam ir piemērojama darba attiecībām vienīgi tad, ja tiesiskās attiecības ir nodibinātas ar pēc 2009. gada 16. decembra noslēgtu darba līgumu, vai regula ir piemērojama jebkādas vēlākas vienošanās gadījumā starp līgumslēdzējiem par darba attiecību turpināšanu, tās grozot vai negrozot?

2) Vai Romas I regulas 9. panta 3. punkts izslēdz tikai trešās valsts, kurā līgumā paredzētie pienākumi nav jāpilda vai nav pildīti, prevalējošo imperatīvo normu tiešu piemērošanu vai arī liedz tās arī netieši ņemt vērā tās valsts tiesībās, kuras piemērojamas līgumam?

3) Vai LES 4. panta 3. punktā nostiprinātajam lojālas sadarbības principam ir juridiska nozīme saistībā ar valsts tiesu lēmumu tieši vai netieši piemērot citas dalībvalsts prevalējošās imperatīvās normas?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

25 Uzdodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Romas I regulas 28. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs regulas normas ir piemērojamas vienīgi darba attiecībām, kas nodibinātas, pamatojoties uz pēc 2009. gada 16. decembra noslēgtu līgumu, vai arī tādējādi, ka tās ir piemērojamas arī ne vēlāk kā līdz šim datumam noslēgtām darba attiecībām, kuras līgumslēdzējas puses pēc minētā datuma piekrīt turpināt ar vai bez grozījumiem.

26 Jānorāda, ka Romas I regulas 28. pantā ir paredzēts, ka šī regula ir piemērojama līgumiem, kas noslēgti no 2009. gada 17. decembra, nenošķirot dažāda veida līgumus, kas ietilpst minētās regulas materiālajā piemērošanas jomā. Tādējādi šī tiesību norma attiecas arī uz minētajā jautājumā īpaši norādītajām darba attiecībām.

27 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm izriet, ka pamatlietā aplūkotais darba līgums sākotnēji tika noslēgts 1996. gadā, tas ir, pirms Romas I regulas piemērošanas uzsākšanas.

28 Ievērojot šo precizējumu, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gan no Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas prasības, gan no vienlīdzības principa prasības izriet, ka Savienības tiesību norma, kurā tās satura un piemērošanas jomas noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Eiropas Savienībā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi (šajā ziņā skat. spriedumus, 2008. gada 17. jūlijs, *Kozłowski*, C-66/08, EU:C:2008:437, 42. punkts, un 2016. gada 24. maijs, *Dworzecki*, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, 28. punkts).

29 Tā kā Romas I regulas 28. pantā nav nekādas atsauces uz dalībvalstu tiesībām, tas ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi.

30 Šo secinājumu neatspēko Romas I regulas 10. pants, saskaņā ar kuru jautājumiem, kas saistīti ar līguma vai tā noteikuma pastāvēšanu un spēkā esamību, tiek piemērots likums, kas būtu piemērojams atbilstoši šai regulai, ja līgums vai noteikums būtu spēkā esoši. Šis noteikums, kas neattiecas uz Romas I regulas piemērojamību laikā, nav atbilstošs saistībā ar atbildi, kas jāsniedz uz pirmo uzdoto jautājumu.

31 Atbilstoši Romas I regulas 28. pantam tā ir piemērojama tikai līgumattiecībām, kuras radušās ar līgumslēdzēju savstarpēju piekrišanu, kas ir izteikta, sākot no 2009. gada 17. decembra.

32 Tādējādi, lai atbildētu uz pirmo jautājumu, ir jānosaka, vai pirms 2009. gada 17. decembra noslēgta darba līguma grozījums, par kuru šī līguma puses ir vienojušās pēc šī datuma, var likt uzskatīt, ka starp šīm pusēm ir noslēgts jauns darba līgums no minētā datuma Romas I regulas 28. panta izpratnē un tādējādi minētais līgums ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā laikā.

33 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Savienības likumdevējs ir izslēdzis, ka Romas I regula būtu bijusi nekavējoties piemērojama, kas tās piemērošanas jomā ietilpinātu pirms 2009. gada 17. decembra noslēgto līgumu nākotnes sekas.

34 Lai gan Komisijas 2005. gada 15. decembra priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par līgumsaistībām piemērojamiem tiesību aktiem (Roma I) COM(2005) 650, galīgā redakcija, bija paredzēts minētās regulas piemērošanas jomā iekļaut "līgumsaistības, kas radušās pēc tās piemērošanas sākšanas", atsauce uz tām Romas I regulas 28. pantā tika aizstāta ar atsauci uz "līgumiem", kas noslēgti, sākot no 2009. gada 17. decembra. Ja Komisijas piedāvātā atsauce uz līgumsaistībām, kas radušās pēc šīs regulas piemērošanas sākšanas, attiecas ne tikai uz līgumiem, kas ir noslēgti pēc šīs piemērošanas sākšanas, bet arī uz tādu līgumu nākotnes sekām, kuri ir noslēgti pirms tam, tas ir, saistībām, kas radušās saistībā ar pēdējiem minētajiem līgumiem pēc minētās piemērošanas sākšanas, tad tas ir

atšķirīgi Romas I regulas 28. panta normu gadījumā, kas attiecas tikai uz līgumiem, kuri ir noslēgti, sākot no 2009. gada 17. decembra, datuma, kurā šī regula atbilstoši tās 29. pantam kļuva piemērojama. No minētā izriet, ka pretēji tam, ko norāda iesniedzējtiesa, jebkura līgumslēdzēju pušu piekrišana pēc 2009. gada 16. decembra turpināt iepriekš noslēgta līguma izpildi nevar, nepārkāpjot Savienības likumdevēja skaidri izteiktu gribu, padarīt šīm līgumattiecībām piemērojamu Romas I regulu.

35 Šī izvēle tiktu apšaubīta, ja pietiktu ar jebkuru grozījumu, pat nelielu, ko izdarījušas puses, sākot no 2009. gada 17. decembra, pirms šī datuma sākotnēji noslēgtajā līgumā, lai šis līgums turpmāk ietilptu šīs regulas piemērošanas jomā.

36 Turklāt tiesiskās noteiktības principam būtu pretēji un it īpaši strīdu rezultāta paredzamībai un noteiktībai attiecībā uz piemērojamām tiesībām, kas atbilstoši Romas I regulas preambulas 6. apsvērumam ir tās mērķis, nelabvēlīgi būtu uzskatīt, ka visi grozījumi sākotnējā līgumā, kas veikti pēc kopējas vienošanās, sākot no 2009. gada 17. decembra, padara šo līgumu par tādu, kas ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā, un galu galā pakļauj minēto līgumu citām likumu kolīziju normām kā tās, kas bija piemērojamas līguma sākotnējās noslēgšanas brīdī.

37 Savukārt nav izslēgts, kā to norāda Komisija rakstveida apsvērumos, ka pirms 2009. gada 17. decembra noslēgtā līgumā pēc šī datuma tiek izdarīts grozījums, par ko līgumslēdzējas puses ir vienojušās, tādā apjomā, ka tas ir uzskatāms nevis par vienkāršu minētā līguma atjaunošanu vai pielāgošanu, bet par jaunu juridisku attiecību starp šīm līgumslēdzējām pusēm radīšanu, tādējādi sākotnējais līgums ir jāuzskata par aizstātu ar jaunu līgumu, kas ir noslēgts, sākot no šī datuma Romas I regulas 28. panta izpratnē.

38 Iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai šajā gadījumā *G. Nikiforidis* un viņa darba devēja noslēgtais līgums, sākot no 2009. gada 17. decembra, ir grozīts ar pušu vienošanos šādā apjomā. Pretējā gadījumā Romas I regula nav piemērojama pamatlietā.

39 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Romas I regulas 28. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka darba līgumiskās attiecības, kas radušās pirms 2009. gada 17. decembra, ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā tikai tad, ja šīs attiecības ar līgumslēdzēju pušu savstarpēju vienošanos, kas ir izteikta, sākot no šī datuma, ir grozītas tādā apjomā, ka ir jāuzskata, ka no šī datuma ir noslēgts jauns darba līgums, kas ir jānosaka iesniedzējtiesai.

Par otro un trešo jautājumu

40 Uzdodot otro un trešo jautājumu, kas ir jāpārbauda kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, pirmkārt, vai Romas I regulas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas izslēdz, ka tiesa, kurā ir celta prasība, tieši vai netieši ņem vērā citas prevalējošas imperatīvas normas, kas nav tiesas atrašanās valsts vai valsts, kurā ir jāizpilda vai tiek izpildītas no līguma izrietošās saistības, atbilstoši līgumam piemērojamām valsts tiesībām un, otrkārt, kādas iespējamās prasības izriet no LES 4. panta 3. punktā nostiprinātā lojālas sadarbības principa attiecībā uz to, ka tiesa, kurā ir celta prasība, tieši vai netieši ņem vērā šīs citas prevalējošās imperatīvās normas.

41 Atbilstoši minētās regulas 9. panta 1. punktam prevalējošas imperatīvas normas ir imperatīvas normas, kuru ievērošanu valsts uzskata par būtisku sabiedrības interešu aizsardzībai, prasot šo normu piemērošanu jebkurā situācijā, kura ietilpst to piemērošanas jomā, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti būtu piemērojami līgumam saskaņā ar šo pašu regulu. Šī panta 2. punktā ir paredzēts, ka Romas I regulas normas neliedz piemērot tiesas atrašanās valsts prevalējošās imperatīvās normas. Minētā panta 3. punktā ir noteikts, ka tiesa, kurā ir celta prasība, var piemērot tās valsts prevalējošās imperatīvās normas, kurā līgumā noteiktās saistības ir jāpilda vai ir izpildītas, ciktāl minētās prevalējošās

imperatīvās normas līguma izpildi padara prettiesisku. Tās 3. punktā vēl ir precizēts, ka pirms lēmuma piemērot pēdējās minētās prevalējošās imperatīvās normas tiesa, kurā celta prasība, ņems vērā to raksturu un mērķi, kā arī to piemērošanas vai nepiemērošanas sekas.

42 Lai noteiktu minētās regulas 9. panta precīzu saturu, ir jānorāda, ka no 3. panta 1. punkta un attiecībā it īpaši uz darba līgumiem no šīs pašas regulas 8. panta 1. punkta izriet, ka līgumslēdzēju pušu gribas autonomija attiecībā uz piemērojamā likuma izvēli ir Romas I regulā noteikts vispārējs princips.

43 Romas I regulas 9. pants ir atkāpe no minētā principa, ka līgumslēdzējas puses var brīvi izvēlēties piemērojamo likumu. Šī izņēmuma mērķis, kā tas ir noteikts šīs regulas preambulas 37. apsvērumā, ir ļaut izņēmuma apstākļos tiesai, kurā ir celta prasība, ņemt vērā sabiedrisko interešu apsvērumus.

44 Minētās regulas 9. pants, kas ir atkāpes pasākums, ir jāinterpretē šauri (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2013. gada 17. oktobris, *Unamar*, C-184/12, EU:C:2013:663, 49. punkts).

45 Turklāt no šīs pašas regulas sagatavošanas darbiem izriet, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies ierobežot likuma kolīziju sistēmas traucējumus, ko radīja citas valsts prevalējošo imperatīvo normu piemērošana, kas nav valsts, kurā ir celta prasība. Tādējādi, lai gan Komisijas priekšlikumā COM(2005) 650, galīgā redakcija, tika pārņemta Romas konvencijā paredzētā iespēja piemērot valsts, kura ir cieši saistīta ar attiecīgo līgumu, prevalējošām imperatīvām normām, Savienības likumdevējs izslēdza šo iespēju (skat. Eiropas Parlamenta ziņojuma projektu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par līgumsaistībām piemērojamiem tiesību aktiem (Roma I), 2005/0261(COD), 16. lpp.).

46 Turklāt atļaujot tiesai, kurā ir celta prasība, piemērot citas dalībvalsts, kas nav viena no Romas I regulas 9. panta 2. un 3. punktā skaidri norādītajām valstīm, tiesību sistēmā ietilpstošas prevalējošās imperatīvās normas, varētu tikt apdraudēta tās vispārējo mērķu pilnīga īstenošana, kas atbilstoši šīs regulas preambulas 16. apsvērumam ir tiesiskā noteiktība Eiropas tiesiskuma telpā.

47 Pieļaujot, ka tiesai, kurā ir celta prasība, ir šādas tiesības, tas palielinātu prevalējošo imperatīvo normu skaitu, kas ir piemērojamas, atkāpjoties no minētās regulas 3. panta 1. punktā noteiktā vispārējā noteikuma un it īpaši saistībā ar darba līgumiem – no šīs pašas regulas 8. panta 1. punkta, un tātad tas varētu ietekmēt līgumam piemērojamo materiālo noteikumu paredzamību.

48 Visbeidzot atzīt tiesai, kurā ir celta prasība, tiesības atbilstoši līgumam piemērojamām tiesībām piemērot citas prevalējošas imperatīvas normas nekā minētās regulas 9. pantā paredzētās varētu aizskart Romas I regulas 8. panta mērķi, kas ir garantēt, cik vien iespējams, tiesību normu ievērošanu, kuras nodrošina darba ņēmēja aizsardzību un kuras ir paredzētas tās valsts tiesībās, kurā viņš ir nodarbināts (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2011. gada 15. marts, *Koelzsch*, C-29/10, EU:C:2011:151, 42. punkts).

49 No iepriekš minētā izriet, ka prevalējošu imperatīvu normu uzskaitījums, ko tiesa, kurā ir celta prasība, var piemērot, Romas I regulas 9. pantā ir izsmeļošs.

50 No minētā izriet, ka Romas I regulas 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas izslēdz, ka tiesa, kurā ir celta prasība, kā juridiskas normas var piemērot prevalējošas imperatīvas normas, kas nav tās valsts normas, kurā ir celta prasība, vai valsts, kurā ir jāizpilda vai ir izpildītas no līguma izrietošās saistības, normas. Līdz ar to, tā kā, kā norāda iesniedzējtiesa, *G. Nikiforidis* darba līgums ir ticis izpildīts Vācijā un tā kā iesniedzējtiesa ir Vācijas tiesa, tā šajā gadījumā tieši vai netieši nevar piemērot Grieķijas prevalējošās imperatīvās normas, kuras tā norāda lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu.

51 Savukārt minētās regulas 9. pants neliedz kā faktisku elementu ņemt vērā valsts, kas nav tā, kurā ir celta prasība vai kurā ir jāizpilda vai ir izpildītas no līguma izrietošās saistības, prevalējošās imperatīvās normas, jo līgumam piemērojamām materiālām tiesību normām ir priekšroka atbilstoši šīs pašas regulas normām.

52 Ar Romas I regulu ir saskaņotas likumu kolīziju normas attiecībā uz līgumsaistībām, nevis uz līgumtiesību materiāltiesiskajiem noteikumiem. Tā kā šajos pēdējos minētajos [noteikumos] ir paredzēts, ka tiesa, kurā ir celta prasība, kā faktisku elementu ņem vērā prevalējošās imperatīvās normas, kuras pieder tādas valsts tiesību sistēmai, kas nav valsts, kurā ir celta prasība, vai līgumsaistību izpildes valsts, minētās regulas 9. pants nevar būt šķērslis, lai tiesa, kas izskata lietu, ņemtu vērā šo faktisko elementu.

53 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai Likums Nr. 3833/2010 un Likums Nr. 3845/2010 var tikt ņemti vērā, novērtējot atbilstošos lietas faktus, ievērojot pamatlietā aplūkojamajam darba līgumam piemērojamās materiālās tiesības.

54 Lojālas sadarbības principa, kas noteikts LES 4. panta 3. punktā, pārbaude neļauj izdarīt citādu secinājumu. Šis princips neļauj dalībvalstij izvairīties no pienākumiem, kas tai ir noteikti Savienības tiesībās, un tādējādi tas neļauj iesniedzējtiesai neņemt vērā to, ka prevalējošu imperatīvu normu, ko tā var piemērot, uzskaitījums Romas I regulas 9. pantā ir izsmeļošs, lai kā juridiskas normas tiktu piemērotas Grieķijas prevalējošas imperatīvas normas, kas ir aplūkotas pamatlietā (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 23. janvāris, *Manzi* un *Compagnia Naviera Orchestra*, C-537/11, EU:C:2014:19, 40. punkts).

55 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Romas I regulas 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas izslēdz, ka tiesa, kurā ir celta prasība, kā juridiskas normas var piemērot prevalējošas imperatīvas normas, kas nav valsts, kurā ir celta prasība, vai valsts, kurā ir jāizpilda vai tiek izpildītas no līguma izrietošās saistības, prevalējošas imperatīvas normas, bet neliedz pēdējai minētajai ņemt vērā šādas citas prevalējošas imperatīvas normas kā faktisku elementu, ciktāl līgumam piemērojamās valsts tiesībās tas ir paredzēts atbilstoši šīs regulas normām. LES 4. panta 3. punktā noteiktais lojālas sadarbības princips nerada šaubas par šo interpretāciju.

Tiesāšanās izdevumi

56 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Regulas (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I), 28. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka darba līgumiskās attiecības, kas radušās pirms 2009. gada 17. decembra, ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā tikai tad, ja šīs attiecības ar līgumslēdzēju pušu savstarpēju vienošanos, kas ir izteikta, sākot no šī datuma, ir grozītas tādā apjomā, ka ir jāuzskata, ka no šī datuma ir noslēgts jauns darba līgums, kas ir jānosaka iesniedzējtiesai;

2) Regulas Nr. 593/2008 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas izslēdz, ka tiesa, kurā ir celta prasība, kā juridiskas normas var piemērot prevalējošas imperatīvas normas, kas nav valsts, kurā ir celta prasība, vai valsts, kurā ir jāizpilda vai tiek izpildītas no līguma izrietošās saistības, prevalējošas imperatīvas normas, bet neliedz pēdējai minētajai ņemt vērā šādas citas

prevalējošas imperatīvas normas kā faktisku elementu, ciktāl līgumam piemērojamās valsts tiesībās tas ir paredzēts atbilstoši šīs regulas normām. LES 4. panta 3. punktā noteiktais lojālas sadarbības princips nerada šaubas par šo interpretāciju.

[Paraksti]